

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΖΙΤΖΙΚΑΚΗΣ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΓΕΩΡΓΕΛΗΣ
ΚΙΚΗ ΚΟΝΤΟΜΗΝΑ

ΑΡΧΑΙΑ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ (ΕΝΟΤΗΤΕΣ 1n & 2n)

Τὸ δὲ μάθημά ἐστιν εὐβουλία
περὶ τῶν οἰκείων, ὅπως ἂν
ἄριστα τὴν αὐτοῦ οἰκίαν διοικῶ,
καὶ περὶ τῶν τῆς πόλεως, ὅπως
τὰ τῆς πόλεως δυνατώτατος ἂν
εἶη καὶ πράττειν καὶ λέγειν

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να αξιολογήσετε την εγκυρότητα και αξιοπιστία των επιχειρημάτων που παραθέτει ο Σωκράτης στην 1η ΕΝΟΤΗΤΑ, προκειμένου να τεκμηριώσει τη θέση του ότι η πολιτική αρετή δεν είναι διδακτή.
2. Με ποιον τρόπο εξόπλισε τα άλογα όντα ο Επιμηθέας, σύμφωνα με τα δεδομένα της 2ης ΕΝΟΤΗΤΑΣ, και τι επιδίωξε να επιτύχει;
3. **εισπήριο, ιδιοσυγκρασία, αμιγής, άμαξα, σύναψη:** Με ποιες λέξεις του αρχαίου κειμένου (ΕΝΟΤΗΤΑ 2) σχετίζονται ετυμολογικά οι παραπάνω;
4. Με ποιον τρόπο χρησιμοποιούσε ο Σωκράτης την ειρωνεία; Ποια ήταν η διαφορά της σωκρατικής αμφισβήτησης έναντι εκείνης των σοφιστών;

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Ο Σωκράτης, στην προσπάθειά του να αποδείξει ότι η πολιτική αρετή δεν είναι διδακτή, αναφέρεται αρχικά στη συμπεριφορά των Αθηναίων πολιτών, που θεωρούνται από όλους τους Έλληνες σοφοί, στην εκκλησία το δήμου. Οι άνθρωποι αυτοί, όταν συζητείται τεχνικής φύσεως ζήτημα, συμβουλευόταν αποκλειστικά και μόνο τους ειδικούς στα θέματα αυτά, ενώ όταν συζητείται στο ίδιο συλλογικό όργανο πολιτικής φύσεως ζήτημα, παρέχουν το δικαίωμα της *ισηγورίας* σε όλους ανεξαιρέτως τους πολίτες. Επομένως, η πολιτική αρετή, σε αντίθεση με τις άλλες τέχνες, δεν είναι διδακτή, αφού δεν υπάρχουν ειδικοί σε αυτήν (1ο επιχείρημα). Ακολούθως, ο φιλόσοφος επισημαίνει ότι και οι επιφανείς Αθηναίοι πολιτικοί, όπως ο Περικλής, αδυνατούν να διδάξουν την πολιτική αρετή ακόμη και σε συγγενικά τους πρόσωπα ή και στα ίδια τα παιδιά τους (2ο επιχείρημα). Όσον αφορά την αξιολόγηση του 1ου επιχειρήματος, μπορεί να επισημάνει κανείς τα εξής: α. το γεγονός ότι η αθηναϊκή πολιτεία επιτρέπει σε κάθε πολίτη να εκφράσει την προσωπική του άποψη για πολιτικά ζητήματα δεν αποδεικνύει κατ' ανάγκη την ανυπαρξία ειδημόνων στην πολιτική αρετή· κι αυτό γιατί δεν μπορεί να αποκλειστεί εκ προοιμίου το ενδεχόμενο να είναι όλοι οι πολίτες ειδικοί στη συγκεκριμένη ιδιότητα και άρα αρμόδιοι να εκφέρουν άποψη για θέματα που σχετίζονται με αυτή, β. το επιχείρημα του Σωκράτη στηρίζεται σε μια αρχική παραδοχή (οι Αθηναίοι είναι σοφοί και, επομένως, οι απόψεις τους ορθές σε κάθε ζήτημα), την οποία ο φιλόσοφος δεν έχει τεκμηριώσει. Κατά συνέπεια, το συμπέρασμα που συνάγεται στο τέλος της συλλογιστικής πορείας, δεν έχει αποδεικτική ισχύ. Όσον αφορά το 2ο επιχείρημα, παρατηρούνται τα ακόλουθα: α. η κατοχή μιας οποιασδήποτε τέχνης, συμπεριλαμβανομένης της πολιτικής, δεν συμπίπτει απαραίτητα με την ικανότητα μετάδοσής της σε άλλους ανθρώπους. Αυτό σημαίνει ότι στην προκειμένη περίπτωση οι ιδιότητες του πολιτικού και του δασκάλου της πολιτικής αρετής δεν συνυπάρχουν κατ' ανάγκη στο ίδιο πρόσωπο: ο Περικλής μπορεί να κατέχει την πολιτική αρετή, δεν είναι όμως αυτονόητο ότι μπορεί και να τη διδάξει, β. ο βαθμός κατάκτησης μιας τέχνης ποικίλλει από άτομο σε άτομο και εξαρτάται όχι μόνο από την έμφυτη κλίση του σε αυτή, αλλά και από τη διάθεσή του να ασκηθεί με την απαιτούμενη επιμέλεια. Το ότι τα παιδιά του Περικλή δεν έγιναν πολιτικοί του διαμετρήματος του πατέρα τους δεν σημαίνει ότι δεν απέκτησαν -τουλάχιστον έως ένα βαθμό- την αντίστοιχη ιδιότητα.
2. Σύμφωνα με τον πρωταγόρειο μύθο (ΕΝΟΤΗΤΑ 2), ο Επιμηθέας μοίραζε αρχικά με σωστό τρόπο τις βιολογικές ιδιότητες στα διάφορα είδη του ζωικού βασιλείου. Φρόντιζε σε κάθε περίπτωση να εξισορροπεί τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες τους («έπαισιων ένμενον»), ώστε να καταστεί εφικτή η επιβίωση και διαίωνιση όλων (μέριμνα για εξασφάλιση ισορροπίας στο οικοσύστημα). Πιο συγκεκριμένα, με τη σύμμετρη κατανομή των βιολογικών ιδιοτήτων, ο Τιτάνας αποσκοπούσε στα ακόλουθα:
  - Αποφυγή εξόντωσης των σωματικά ασθενέστερων ειδών από τα ισχυρότερα είδη («νέμων δὲ ... μή τι γένος αἰστωθείη»). Για την επίτευξη αυτού του στόχου παρείχε στα πρώτα διάφορους μηχανισμούς άμυνας και προστασίας, καθώς και μεγαλύτερη αναπαραγωγική ικανότητα («τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δὲ ἀναλισκομένοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν»).
  - Παροχή του αναγκαίου βιολογικού εξοπλισμού, προκειμένου κάθε έμβιο ον να έχει τη δυνατότητα επιβίωσης στις κλιματολογικές συνθήκες του οικοσυστήματος στο οποίο είναι ενταγμένο («πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὥρας ... δέρμασιν στερεοῖς καὶ ἀνάιμοις»).
  - Εξασφάλιση επαρκών πόρων διατροφής για κάθε ζωικό είδος με ταυτόχρονη διάκριση του καθενός από αυτά σε σαρκοφάγα και φυτοφάγα («Τούντεϋθεν ... σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων»).
3. **εισπήριο:** ιούσιν, **ιδιοσυγκρασία:** κεράννυται, **αμιγής:** μείξαντες, **άμαξα:** ἄγειν, **σύναψη:** προσῆπτεν.
4. Βλ. Εισαγωγή σχολικού βιβλίου, σελ. 35: «Η σωκρατική αμφισβήτηση».

 φροντιστήρια
ΠΟΥΚΑΜΙΣΑΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ FRANCHISE

ΠΕΙΡΑΙΑΣ

Σωτήρος & Αθικιβιάδου 132

Τηλ.: 210 4112507, e-mail: info@poukamisas.gr

ΑΓ. ΒΑΡΒΑΡΑ: Εθ. Βενιζέλου & Μεγ. Αλεξάνδρου 161, Τηλ.: 210 5616810, **ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ:** Αγίου Δημητρίου & Ηπειρού 37, Τηλ.: 210 9312700, **ΑΓ. Ι. ΡΕΝΤΗΣ:** Μπικιάκη 5, Τηλ.: 210 4832446, **ΑΙΓΑΛΕΩ:** Θηβών 425 & Αδριανουπόλεως 10, Τηλ.: 210 5319805, **ΑΜΦΙΑΛΗ:** Κεφαλληνίας 8, Τηλ.: 210 4004200, **ΓΑΛΑΤΣΙ:** Εθ. Βενιζέλου 16, Τηλ.: 210 2224000, **ΓΛΥΦΑΔΑ:** Γούναρη 44 & Πόντου 87, Τηλ.: 210 9647806, **ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑ:** Εθ. Βενιζέλου 72, Τηλ.: 210 4622920, **ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ:** Μινωταύρου 14, Τηλ.: 2810 245300, **ΚΑΛΛΙΘΕΑ:** Εθ. Βενιζέλου 188, Τηλ.: 210 9588891, **ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΣ:** Δημητρακοπούλου & Σπετσών 38, Τηλ.: 210 4978027, **ΛΑΡΙΣΑ:** Ρούσβεϊτ & Καποδιστρίου 1, Τηλ.: 2410 612660, **ΜΕΓΑΡΑ:** 28ης Οκτωβρίου 148, Τηλ.: 22960 24248, **ΜΟΣΧΑΤΟ:** Χρυσόστομου Σμύρνης 124, Τηλ.: 210 9401137, **ΝΕΑ ΣΜΥΡΝΗ:** Εθ. Βενιζέλου 233 & Μάρκου Μπότσαρη 30, Τηλ.: 210 9883771, **ΝΙΚΑΙΑ:** Αταλίας & Διαμαντίδη 71, Τηλ.: 210 4975777, **ΠΕΙΡΑΙΑΣ:** Σωτήρος & Αθικιβιάδου 132, Τηλ.: 210 4112506, **ΠΕΡΑΜΑ:** Λ. Ειρήνης 177, Τηλ.: 210 4416454

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

(Ξενοφώντος Ἑλληνικά, 3, 4, 1 - 3, 4, 2)

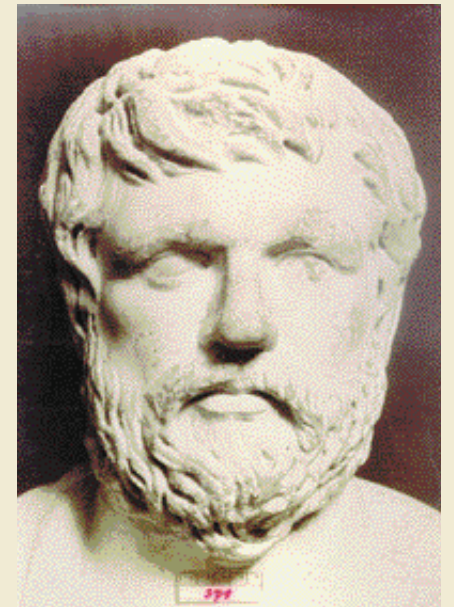
Μετὰ δὲ ταῦτα Ἡρώδας τις Συρακόσιος ἐν Φοινίκη ὦν μετὰ ναυκλήρου τινός, καὶ ἰδὼν τριήρεις Φοινίσσας, τὰς μὲν καταπλεύσας ἄλλοθεν, τὰς δὲ καὶ αὐτοῦ πεπληρωμένας, τὰς δὲ καὶ ἔτι κατασκευαζομένας, προσακούσας δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι τριακοσίας αὐτὰς δέοι γενέσθαι, ἐπιβάς ἐπὶ τὸ πρῶτον ἀναγόμενον πλοῖον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξήγγειλε τοῖς Λακεδαιμονίοις ὡς βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους τὸν στόλον τοῦτον παρασκευαζομένων ὅποι δὲ οὐδὲν ἔφη εἶδέναι. Ἀνεπτρωμένων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τοὺς συμμάχους συναγόντων καὶ βουλευομένων τί χρὴ ποιεῖν, Λύσανδρος νομίζων καὶ τῷ ναυτικῷ πολὺ περιέσεσθαι τοὺς Ἕλληνας καὶ τὸ πεζὸν λογιζόμενος ὡς ἐσώθη τὸ μετὰ Κύρου ἀναβάν, πείθει τὸν Ἀγησίλαον ὑποστῆναι, ἂν αὐτῷ δῶσι τριάκοντα μὲν Σπαρτιατῶν, εἰς δισχιλίους δὲ τῶν νεοδαμῶδων, εἰς ἑξακισχιλίους δὲ τὸ σύνταγμα τῶν συμμάχων, στρατεύεσθαι εἰς τὴν Ἀσίαν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε το κείμενο που σας δίνεται.
2. α. **βασιλέως, Τισσαφέρνους**: Να κλιθούν στον ενικό αριθμό.
β. **ἰδὼν, γενέσθαι, ἐπιβάς, ἀναγόμενον, ὑποστῆναι**: Να γραφεί το β' ενικό πρόσωπο της προστακτικής του αορίστου β' στη φωνή που βρίσκεται ο κάθε ρηματικός τύπος.
3. **«ἐξήγγειλε τοῖς Λακεδαιμονίοις ὡς ... παρασκευαζομένων»**: Να αναγνωρίσετε συντακτικά τη μετοχή «παρασκευαζομένων» και να δικαιολογήσετε τη χρήση του «ὡς».
4. **«πείθει τὸν Ἀγησίλαον ... στρατεύεσθαι εἰς τὴν Ἀσίαν»**: Να αναγνωριστεί ο πλαγιωμένος υποθετικός λόγος του αποσπάσματος και να μετατραπεί σε ευθύ.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Μετά από αυτά (τα γεγονότα), κάποιος Ηρώδας από τις Συρακούσες, ο οποίος βρισκόταν στη Φοινίκη μαζί με ένα πλοιοκτήτη και είδε φοινικικά πολεμικά πλοία, άλλα να προσορμίζονται από άλλα μέρη, άλλα να έχουν επανδρωθεί στο ίδιο μέρος και άλλα ακόμη να κατασκευάζονται, κι επιπλέον πληροφορήθηκε και αυτό, ότι δηλαδή επρόκειτο να φτάσουν τα τριακόσια στον αριθμό, αφού επιβιβάστηκε στο πρώτο πλοίο που απέπλεε για την Ελλάδα, ανήγγειλε στους Λακεδαιμονίους ότι κατά τη γνώμη του τον στόλο αυτό τον ετοίμαζαν ο βασιλιάς και ο Τισσαφέρνης· είπε όμως ότι δεν γνώριζε για πού [ή εναντίον ποιού] (ετοίμαζαν τον στόλο). Και ενώ οι Λακεδαιμόνιοι θορυβήθηκαν και συγκέντρωσαν τους συμμάχους και συσκέπτονταν τι έπρεπε να κάνουν, ο Λύσανδρος, επειδή πίστευε ότι οι Έλληνες θα υπερτερούν κατά πολύ και στο ναυτικό κι επειδή αναλογιζόταν με ποιο τρόπο σώθηκε το πεζικό, το οποίο συνοδεύσε τον Κύρο στην εκστρατεία του, προσπαθεί να πείσει τον Αγησίλαο να αναλάβει να εκστρατεύσει στην Ασία, αν του δώσουν τριάντα Σπαρτιάτες, περίπου δύο χιλιάδες νέους πολίτες και την παρατεταγμένη δύναμη των συμμάχων, περίπου ἑξήχιλιάδες άνδρες.
2. α. ὁ βασιλεύς, τοῦ βασιλέως, τῷ βασιλεῖ, τὸν βασιλέα, (ῶ) βασιλεῦ
ὁ Τισσαφέρνης, τοῦ Τισσαφέρνους, τῷ Τισσαφέρνει, τὸν Τισσαφέρνη, (ῶ) Τισσαφέρνες.
β. **ἰδὼν**: ἰδέ, **γενέσθαι**: γενεοῦ, **ἐπιβάς**: ἐπίβηθι, **ἀναγόμενον**: ἀναγαγοῦ, **ὑποστῆναι**: ὑπόστηθι.
3. **«ὡς ... παρασκευαζομένων»**: Σπάνια, μετὰ ἀπὸ ῥήματα γνωστικά, λεκτικά ἢ δηλωτικά, μπορεῖ νὰ ἀκολουθεῖ ἀντὶ κατηγορηματικῆς μετοχῆς ἢ ἐιδικῆς πρότασης μετοχῆ γενικῆ ἀπόλυτη, ἡ ὁποία συνοδεύεται ἀπὸ τὸ ὡς. Ἐτσι, ἡ μετοχὴ *παρασκευαζομένων* τίθεται ἐδῶ ὡς γενικῆ ἀπόλυτη. Ὁ ἐιδικὸς σύνδεσμος ὡς (ὁ ὁποῖος, ὅταν συντάσσεται με μετοχῆ, δηλώνει υποκειμενικὴ ἀντίληψη) συνοδεύει τὴ μετοχὴ *παρασκευαζομένων* καὶ συμπληρώνει τὴν ἔννοια τοῦ λεκτικοῦ ῥήματος *ἐξήγγειλε*, ἀντικαθιστώντας ἔτσι τὴ συνήθη σύνταξη με κατηγορηματικὴ μετοχὴ ἢ με δευτερεύουσα ονομαστικὴ ἐιδικὴ πρόταση.
4. **Υπόθεση**: ἂν δῶσι (ἂν + υποτακτικὴ)
Απόδοση: πείθει ὑποστῆναι *στρατεύεσθαι* (τελικὸ ἀπαρέμφατο τοῦ πλαγίου λόγου, τὸ ὁποῖο ἀντιστοιχεῖ στὸν ευθύ λόγο σε ὀριστικὴ ἐνεστώτα με μελλοντικὴ σημασία, διότι ἡ ἀπόδοση παρίσταται ὡς βέβαιη καὶ ἀναμφίβολη). Ὁ υποθετικὸς λόγος δηλώνει τὸ προσδοκώμενο. Ἡ μορφή που παίρνει στὸν ευθύ λόγο εἶναι ἡ ἀκόλουθη: ἔάν ἐμοὶ δῶτε (υπόθεση) - στρατεύομαι (ἀπόδοση).

ΞΕΝΟΦΩΝ
(435-μετά το 355 π.Χ)

Από τους σημαντικότερους ιστοριογράφους της αρχαιότητας. Υπήρξε μέσα από τα 7τομα «Ἑλληνικά» του ο συνεχιστής του Θουκυδίδη στην καταγραφή της ιστορίας του Πελοποννησιακού Πολέμου (ἀπὸ τὸ 411 ἕως τὸ 404 π.Χ) μέχρι καὶ τὴν ἐπιβολὴ τῶν 30 τυράννων στὴν Ἀθήνα ἀλλὰ καὶ ὁ ἱστορικὸς-αὐτόπτης μάρτυρας τῶν ἐξίσου σημαντικῶν μηδικῶν πολέμων που ἀκολούθησαν. Ἡ «Κύρου Ἀνάβασις» καὶ ἡ «Κάθοδος τῶν μυρίων» περιγράφουν τὴς περιπέτειες τοῦ ἐλληνικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος, τοῦ ὁποῖου ἡγεῖτο, στὸν πόλεμο τοῦ Κύρου τοῦ Νεώτερου ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀρταξέρξη. Ὁ Ξενοφῶν, ἀν καὶ Ἀθηναῖος στάθηκε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἕως στὸ τέλος στὸ πλευρὸ τῶν Λακεδαιμονίων (τῶν στρατηγῶν Θίβρωνα καὶ Δερκυλίδα), γεγονός για τὸ ὁποῖο ὁ βασιλιάς τῆς Σπάρτης Ἀγησίλαος Β΄ τὸν ἀντάμειψε με τὴν παραχώρηση γῆς στὴν Τριφυλλία. Ὁι μάχες τῆς Κορώνειας (394 π.Χ) καὶ τῶν Λεύκτρων (371 π.Χ) στάθηκαν σταθμοὶ στὴν ἱστορικὴ του ἐρευνα ἀλλὰ καὶ στὴ ζωὴ του, ἀφοῦ μετὰ τὴ δευτέρῃ ἡγεμονία τῶν φίλων του, τῶν Λακεδαιμονίων κατέρρευσε καὶ ὁ ἴδιος ἔχασε τὰ οφίτιά του. Ἀν καὶ ἡ ἐπίσημη Ἀθήνα ἤρε τὴν ἀπόφαση ἐξοστρακισμοῦ του, λέγεται ὅτι ὁ ἴδιος οὐδέποτε ἐπέστρεψε ἐκεῖ καὶ ὅτι τελικὰ πέθανε στὴν Κόρινθο, ἀφοῦ πρῶτα κατάγραψε καὶ τὰ γεγονότα τῆς μάχης τῆς Μαντινείας, ὅπου ἔχασε τὴ ζωὴ του στὸ πλευρὸ τῶν Ἀθηναίων ὁ ἔνας ἀπὸ τοὺς γιούς του.

